

Émile Schweitzer (1924–2013)

A francia amatőr változóészlelésnek igen komoly hagyományai vannak, társszervezetünk az AFOEV (L'Association Française des Observateurs d'Étoiles Variable) 1921-ben alakult Jean Mascart, a Lyoni Observatórium igazgatója kezdeményezésére. Az AAVSO és a BAA/VSS után az AFOEV a világ harmadik legjelentősebb amatőr változós szervezete.

A magyar változósok a nyolcvanas évek elején léptek kapcsolatba az AFOEV-vel, és különösen Émile Schweitzerrel, a szervezet vezetőjével és az AFOEV Bulletin szerkesztőjével. Akkoriban nemcsak az AAVSO támogatta a vasfüggönyön innen élő amatőr csillagászokat, hanem az AFOEV is. Minthogy Émile Schweitzer a térképek készítésével és sokszorosításával is foglalkozott, értelem szerűen vele kerültünk kapcsolatba. Egész sor változós térképet kaptunk tőle, amit az akkori térképészes időkben nagyon megbecsültünk. Nagyon nagy értéke volt akkoriban a térképeknek, atlaszoknak, csillagászati szakirodalomnak, ezért az AFOEV segítségét is nagyra értékeltük. Észleléseinket megküldtük Monsieur Schweitzernek, aki megjelentette azokat az AFOEV Bulletinben. A legszorgalmasabb magyar észlelők AFOEV Bulletin példányait pedig egy nagy csomagban megkaptam, majd tovább postáztam a címzeteknek – így olcsóbb volt a küldemény feladása Schweitzer úr számára is, aki – gyanítom – saját zsebből fizette ezeket a Bulletin-számokat.

Még ma is vannak olyan észlelőink, akik sokkal jobban szeretik az AFOEV változótérképeit, mint az AAVSO-térképeket.

Az AFOEV Bulletinnek is egyfajta ablakot jelentettek számunkra a nyugati világra, az ottani észlelési szokásokra, amatőr csillagász kultúrára. Émile Schweitzer (Sch) is küldte észleléseit nekünk, szakcsoporthoz archívumában több mint 38 ezer fényességbecslés szerepel Sch névkóddal. Igazi nagy távcsöves

észlelő volt, főként mirákat és katalizmikus változókat követett, példamutató szorgalommal.

Hogy milyen szoros kapcsolat volt az MCSE és az AFOEV között, azt jól mutatja Émile Schweitzer levele, amely a Meteor 1993/10. számában jelent meg. Íme egy részlet a levélből:

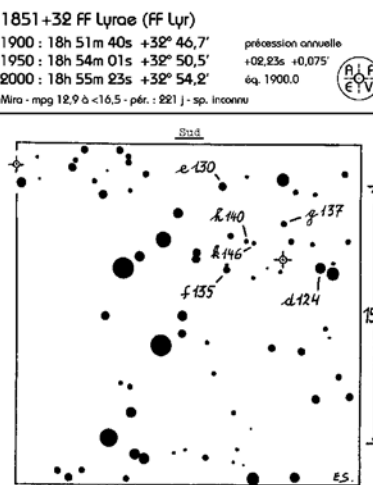
„1992-ben az MCSE változós szekciójának tagjai már több észlelést végeztek, mint az AFOEV-esek! Egy gyors számítás, és láthatjuk, hogy Magyarországon 1 millió lakosra 5,79 változós jut, míg ez az arány Franciaországban 0,84, az USA-ban pedig 0,86. Az MCSE közlönye, a Meteor, rendkívül tanulságos, jóllehet az égitestek nevén és az adatokon kívül semmit sem értek belőle, mégis mindig érdeklődéssel lapozgatom, és csak csodálni tudom buzgalmukat. Engedjék meg, hogy őszintén gratuláljak munkájukhoz.”

Émile Schweitzer (1924–2013). Fotó: A. Heck

Fentiekből is látható, hogy Émile Schweitzer igazi úriember volt, akinek vendégszeretét az a néhány magyar változós is megtapasztalhatta, aki ellátogathatott Strasbourg-ba, a rue Polbsheim 16-ba. Schweitzer innen, Strasbourg belterületéről észlelt, távolról sem ideális viszonyok mellett, hiszen a francia nagyváros fényszennyezése igen jelentős. A társasház legfelső szintjén élt feleségével. 1985-ben volt szerencsém meglátogatni a házaspárt, akik igazán vendégszeretően fogadtak. Láthattam „Sch” házi készítésű távcsövet is, egy 31 cm-es f/4-es Brun-szerelésű Newton. A műszerről a Meteor 1989/6. számában olvashatunk cikket. (A Schweitzer házaspár vendégszeretétét később Kovács István, majd Zalezsák Tamás is élvezhette.) Schweitzer úr elkauzolt a Strasbourg-i Observatóriumba, ahol – egyebek mellett – láthattam a gyönyörű 49 cm-es Merz-refraktort és egy fantasztikus XIX. századi üstököskereső fotelt. A látogatásból visszatérve pedig felesége, Aimée pazar vacsorával várt minket, melynek fő fogása pisztráng-lac volt.

1851+32 FF Lyræ (FF Lyr)
 1900 : 18h 51m 40s +32° 46,7'   précession annuelle
 1950 : 18h 54m 01s +32° 50,5'   +02,23s +0,075°
 2000 : 18h 55m 23s +32° 54,2'   éq. 1900,0
 Mira - mpj 12,9 ó - 16,5 - pér. : 221 j - sp. inconnu

Carte et séquence d'après AAVSO-e (1978) 1991-X

Egy jellegzetes AFOEV-térkép: az FF Lyr mira változó D térképe

Émile Schweitzer 1924. január 12-én született, a felső-rajnai Saint Louis-ban (nem messze Baseltől), egyszerű paraszt szülők

gyermekéként. Fialat emberként éli át a német megszállást, a kilakoltatást – amit végül előnyére fordított, hiszen jól megtanulhatta a francia nyelvet. A háború végén partizántevékenységgel gyanúsították meg, és bebörtönözték. Később a rendőrségnél helyezkedik el, elsősorban adminisztratív feladatokat lát el.

A csillagászat viszonylag későn kezdi el érdekelni, a 60-as években, amikor apósa távcsövén át megpillantja a Jupitert és a Szaturnuszt. Az 1961-es teljes napfogyatkozás is meghatározó élményt jelent számára. Szervenvelyes fotós és amatőr filmes, aminek sok hasznát látja, amikor belefog a csillagos égbolt fényképezésébe. Émile Schweitzer mi elsősorban vizuális észlelőként ismerjük, pedig csak véletlenül téved erre a területre – egy ízben meghibásodik az órágép, és észleli a Z Cyg-et vizuálisan. Élete során 45 957 vizuális, 12 912 fotografikus és 345 fotovizuális mérést végzett.

1969-ben lett az AFOEV alelnöke, 1974-ben pedig ügyvezető elnökké választották, ettől kezdve az AFOEV székhelye Strasbourg-ba került át. (Az AFOEV elnöke hivatalosan a Strasbourg-i Observatórium mindenkori igazgatója – ami a szervezet szakmai súlyát is növeli.)

A 2000-es évig látta el ezt a feladatkört Émile Schweitzer. Feladatai közé tartozott az AFOEV Bulletin szerkesztése, az észlelések gyűjtése, publikálása, később számítógépre vitele (amiben a strasbourg-i csillagászati adatközpont, a CDS nagy segítségére volt). Számos régebbi AFOEV-térképet rajzolt újra, és maga is térképek sorát készített. (Ezekből a térképekből kaptunk mi is szép számmal.)

Idősebb korában látásának romlása miatt kénytelen volt felhagyni az észlelésekkel. Távcsövet az AFOEV-nek adományozta.

Emlékét őrzi az 1998 YD2 jelzésű aszteroida, melynek végleges elnevezése: 15052 (Emileschweitzer).

Miután elveszítette szeretett feleségét, Aimée-t, Émile Schweitzer 2013. június 1-jén hunyt el. A Saint Louis-i családi sírboltban nyugszik.

Mizser Attila